ALEKSANDAR NOVAKOVIĆ

ШИФРА:

BAILE ATHA CLIATH

- ГЕНЕРАЛ ОДОВИЈЕ –

(радио-драма)

лица:

ЏОЗЕФ О’ДВАЈЕР, прогнани ирски племић, доцније генерал-фелдвахтсмајстер аустријске војске, 18 па 45 година

ФРЕНСИС О’ДВАЈЕР, Џозефов отац

ФИНЕГАН, Слуга О’Двајерових

КАПЕТАН ВАН ДЕР БУРЕН, Холандски морепловац

НЕЈМИНГЕН И ВАН ДЕЛФТ, Ван Дер Буренови помоћници

КОНРАД ФОН ХОФБУРГ, капетан царске гарде, 18 па 45 година

СИЛВИЈА И ОЛИВИЈА, бечке племкиње

ЈОВАН БОШКОВИЋ, поручник аустријске војске, позне двадесете

БАРОН ДЕ МОРЕС, архитекта

ПИСАР

ВОЈНИК

ГЛАСНИК

ЦРКВЕЊАК

АЛЕКСАНДЕР ФОН ВИРТЕМБЕРГ

НАРЕДНИК МИТЕРЕР

МОЈСИЈЕ ПЕТРОВИЋ, Патријарх

Напомена: Радио-драма је делимично базирана на историјским подацима о генерал-фелдвахтсмајстеру града Београда и Северне Србије (1718-1720), барону Џозефу О’Двајеру и представља једну од могућих прича јер “истина је оно што вам се чини да јесте” (Пирандело)

(КУЦАЊЕ САТА И ПУЦКАЊЕ ДРВЕТА У ВАТРИ. ШКРИПАЊЕ ПЕРА ПРАЋЕНО ТЕШКИМ ДИСАЊЕМ И КАШЉАЊЕМ)

ЏОЗЕФ: Ове редове пишем без наде у опоравак, у свом скромном стану у Петроварадину, лета Господњег 1729, мара седмог. Име ми је барон Џозеф О'Двајер, генерал-фелдвахтсмајстер Аустријске Монархије. (Иронично) У пензији. Свој, могу рећи збркан и јалов живот завршавам у страној, далекој земљи, као уморни, отпуштени слуга страног владара, изранављен у ратовима који нису били моји. Сви осим једног. Али, да бих се вратио јединoм исправном рату мораћу своје приповедање да започнем с битком која је означила почетак мојих лутања. Имао сам једва осамнаест година. Странка шкотске династије Стјуартових покушала је да 1690. године поврати власт у Енглеској. Моја отаџбина Ирска их је, надајући се слободи, подржала. Енглези су крваво узвратили. Наше наде осуђене су на пропаст 1690. године, у бици на реци Бојни.Последњи независни племићи су поражени и Ирска је потпуно поробљена након петовековне борбе…

(ПРЕЛАЗ. ТУТЊАЊЕ ТОПОВА, ЕКСПЛОЗИЈЕ, ЗВИЖДАЊЕ МЕТАКА, ЈЕЧАЊЕ ГАЈДИ КОЈЕ СЕ МЕША СА РЕСКИМ ТРЕШТАЊЕМ БУБЊЕВА ПОЛАКО СЕ ПРЕТАПА У УДАРЕ СНАЖНИХ ТАЛАСА О МОРСКУ ОБАЛУ)

ФИНЕГАН: Господару О' Двајер, долази ли тај проклети Холанђанин? Обећао је да ће у свом броду превести целу нашу чету.

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Стрпи се Финегане. Боље би ти било да припазиш на мог сина, младог господара Џозефа.

ЏОЗЕФ(грозничаво): Не брини оче, нисам озбиљно рањен, то је само раме…

(ЦЕПАЊЕ ТКАНИНЕ)

ФИНЕГАН: Ово ми је већ трећа кошуља…Извините млади господару, ово ће болети, али, доста крварите и завоји морају да се замене.

(ЏОЗЕФ ЈЕКНЕ ОД БОЛА)

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Сине!

ЏОЗЕФ: У реду је, оче, у реду!

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Није у реду.Ти ниси ратник, Џозефе. Учио си француски, немачки, читао дела Корнеја и Расина, док су се твоја браћа Колин и Киеран мачевала, рвала и јахала коње. Зашто сам и тебе одвукао у рат?

ЏОЗЕФ: Ниси ме ти натерао да узмем пушку у руке. Енглези су.

ФИНЕГАН: Само њих не спомињите, господару. Вршљају овим крајевима тражећи побуњенике. Сваког часа могу да се појаве. Њихови генерали су се зарекли да нас све повешају или побацају у море.

ЏОЗЕФ: У том случају смо боље прошли. Нама је море за леђима а дрвећа нема миљама унаоколо.

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Џозеф, кунем ти се свим што имам, нећу дозволити да и ти погинеш као твоја браћа. Спасићу те без обзира на све. Једино ти вредиш у овом хаосу. Да смо имали више писмених а мање ратника можда би Енглези остали на свом острву.

ЏОЗЕФ: Оче, ја…

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Џозеф, пробуди се! Света Марија и Јосифе!

ФИНЕГАН: Не брините, господару. Изгубио је свест али срце и даље куца.

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Кад бих могао, мој живот за његов…

ФИНЕГАН: Ено га онај проклети Холанђанин!

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Најзад! Капетане Ван Дер Бурен…

ВАН БУРЕН: Проклети Холанђанин је овде.

СТАРИ О ‘ДВАЈЕР: Мој слуга…

ВАН БУРЕН: Маните се извињавања.Шта ће ми част ако имам новац? Могу је купити али, чему расипање пара? Упознајте моје помоћнике, Ван Делфта и Нејмингена.

ДЕЛФТ И НЕЈМИНГЕН: Поштовање.

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Господо…

ВАН БУРЕН:Дакле, мој брод чека доле у ували и на вама је да одлучите.

СТАРИ О’ДВАЈЕР: Ево новца, како смо се и договорили.

(Звецкање)

ВАН БУРЕН: Да видимо…

(ЗВЕЦКАЊЕ НЕКОЛИКО НОВЧИЋА, СВАКИ ПОСЕБНО)

ВАН БУРЕН: Пет, десет, петнаест, двадесет златника. Где је остало?

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Па, то је остало.

ВАН БУРЕН(Кроз смех): Двадесет златника, али по глави а не за целу чету.

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Капетане, моје имање и кућу су опустошили Енглези а разбојници разграбили све остало. Кад смо причали…

ВАН БУРЕН: Кад смо причали о томе да вас чекам овде мислио сам да желите да обиђете Холандију њених знаменитости ради а не као отпадник. Да не говоримо о томе да сте се окренули против Виљема Трећег Оранског, холандског штатхолдера који је уједно и енглески краљ.

СТАРИ О 'ДВАЈЕР: Али, ја сам рекао…

ВАН БУРЕН: Свеједно, ризик је већи. Дакле, шта ће бити? Ја примам само једног на брод.

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Само једног, толики људи…

ВАН БУРЕН: И то је превише.Ви сте против мог штатхолдера.

(РИТАМ ВОЈНИЧКОГ МАРША, БУБЊЕВИ, У ДАЉИНИ, ПРАЋЕНИ ФРУЛОМ)

ФИНЕГАН: Енглези, чете и чете! Долазе у овом правцу. Господару, тако вам Бога, спасавајте младог Џозефа. Он је најмлађи међу нама и тешко је рањен.

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Да, биће да је тако најбоље. Ван Бурен, заклињем вас вашом протестантском вером…

ВАН БУРЕН: Да, да, ништа се неће догодити младом О'Двајеру. А, Нејминген?

НЕЈМИНГЕН: Не за те паре. Ван Делфт?

ВАН ДЕЛФТ: Ни за мање, али не много мање.

(ХОЛАНЂАНИ СЕ СМЕЈУ)

ВАН БУРЕН: Узмите носила.

НЕЈМИНГЕН(С напором): Ау, што је тежак.

ВАН ДЕЛФТ: Помисли на паре и биће лакши.

ВАН БУРЕН: Збогом, господине Френсис О' Двајер. Било је задовољство пословати с вама.

(КОРАЦИ СЕ УДАЉАВАЈУ. ПУЦЊЕВИ, ЕНГЛЕСКИ БУБЊЕВИ И МЕЛОДИЈА КОРАЧНИЦЕ СЕ ПОЈАЧАВАЈУ. ПУЦЊЕВИ И ЕКСПЛОЗИЈЕ ТОПОВА, КРИЦИ ЉУДИ)

ФИНЕГАН: Господару, Енглези су близу…

СТАРИ О'ДВАЈЕР: Финегане, узми своје гајде. Чека нас јуриш низ брдо. (Гласније) Кажу Енглези да смо кукавице, наше војнике из подсмеха зову "дивље гуске". Кажу да смо дивљаци, и да за нас није живот у градовима већ у блату, на селу. Кажу да је наша вера безвредна. Ко проговори ирски добија куршум. Можемо ли живети у таквој подјармљеној земљи? Пријатељи, иза нас је Западни Океан, испред нас непријатељ коме заробљеници не требају. Боље је да погинемо као славни ратници него да се подавимо као пацови. За мном! Ирска заувек! Ерин га бра!

ИРСКИ ВОЈНИЦИ: Ерин га бра!!!

(КРИЦИ И ЕКСПЛОЗИЈЕ СЕ СТОПЕ, ПОМЕШАНИ СА ЗВУКОМ ГАЈДИ И ЕНГЛЕСКОГ МАРША ДА БИ ПОСТЕПЕНО ЕНГЛЕСКИ МАРШ, ТЈ. БУБЊЕВИ И ФРУЛА НАДЈАЧАО ГАЈДЕ ЧИЈИ ЗВУК ЗАМРЕ А ЗАТИМ СЕ РИТАМ БУБЊА УСПОРИ НА МОНОТОНЕ УДАРЕ А ОНИ ПРЕТОПЕ У КУЦАЊЕ САТА КОЈЕ ПРАТИ ПУЦКАЊЕ ВАТРЕ И ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: Нико није преживео јуриш низ то брдо. Рањенике су Енглези побили на лицу места. То ми је рекао Ван Бурен кад сам се освестио, другог дана на мору, преневши ми очеве задње речи. По искрцавању у Амстердаму кренуо сам у правцу југа. Зашто? Зато што је у амстердамској луци ветар дувао у правцу југа. Да бих преживео, прешао сам линију између закона и дивљих звери.Постао сам одметник-племић без поседа. Просећи и крадући стигао сам, промрзао, гладан и изнурен, до завејаних планинских превоја Тирола.

(ЗАВИЈАЊЕ ВЕТРА, ШУШТАЊЕ СНЕГА, ТЕШКИ КОРАЦИ. КЛОПОТ КОПИТА КОЊА У ГАЛОПУ. ЊИШТАЊЕ И РЗАЊЕ КОЊА)

ХОФБУРГ: Просјаче, хоћеш ли се померити с тог пута или ћу морати да те прегазим? Просјаче? И склони тај плашт с лица!

(Пауза)

ХОФБУРГ: Просјаче?

ЏОЗЕФ: Склонићу се.

ХОФБУРГ: Изврсно.(Цоктање) Вранац…

ЏОЗЕФ: Склонићу се с пута чим вас опљачкам, врли господине.

ХОФБУРГ: Шта?

(Шкрипање ороза кубуре)

ЏОЗЕФ: Ова кубура је пуна. Докажите да ваша глава није празна и предајте ми све што имате. Припремите злато, сребро, не марим ни ако су рубини у питању.Него, реците ми само, учтивости ради, с ким разговарам?

ХОФБУРГ: С ким? Усуђујеш се да питаш? Ниси чуо за барона Конрада фон Хофбурга, капетана царске гарде? Мора да си неки страни отпад.Скини тај шешир, пљачкашка ништаријо!

ЏОЗЕФ: Зар би требало?

ХОФБУРГ: Клекни преда мном док те нисам распорио! Скидај шешир!

ЏОЗЕФ(Иронично): Ево, јесте ли задовољни. А сад ћу га вратити назад, ако дозвољавате, контесо Конрадина фон Хофбург. Овде је баш хладно а мени се не игра менует са вама.

ХОФБУРГ: Ви ме исмевате, Господине Шаргарепо. Одсећи ћу вам ту црвену косу и поклонити је последњој бечкој курви као перику.

ЏОЗЕФ: А ја ћу вашу плаву косу сервирати вашем коњу да је жваће уместо сламе!

(ХОФБУРГ СЕ НАСМЕЈЕ)

ХОФБУРГ: Духовито али ћу вас ипак убити али, пре него што вам извадим црева, могу ли чути ваше цењено име, ако је уопште цењено?

ЏОЗЕФ: Цењено је и племићко. Зовем се Џозеф О'Двајер, ерл од Клонтарфа.Рођаци смо са најстаријим краљевима Ирске, кућом Тара.

ХОФБУРГ: Ирац, а? Убијао сам Турке, Французе, Италијане, Мађаре, чак и једног Шпанца али ниједног Ирца.

ЏОЗЕФ: Нити ћете.

ХОФБУРГ: То ћемо тек видети.Опа!

(МЕК ПАД ТЕЛА У СНЕГ. ЗВЕЦКАЊЕ СЕЧИВА ИЗВУЧЕНОГ ИЗ КАНИЈА, ЗВИЖДАЊЕ САБЉЕ)

ХОФБУРГ: Браните се! Ан гард!

ЏОЗЕФ: Глупост! Сад морам да се мачујем уместо да вам просвирам ту тикву.

ХОФБУРГ: Браните се, кад вам кажем!

ЏОЗЕФ: Не треба ми двапут рећи.

(ЗВЕЦКАЊЕ СЕЧИВА ИЗВУЧЕНОГ ИЗ КАНИЈА ЗВИЖДАЊЕ САБЉЕ. СУДАР СЕЧИВА, ЗВУЦИ МАЧЕВАЊА ПРАЋЕНИ ТЕШКИМ ДИСАЊЕМ МАЧЕВАЛАЦА)

ХОФБУРГ: Вешто се браните, младићу!

ЏОЗЕФ: Истих смо година, ха! Можда сте остарили пре времена или вам та трбушина смета?

ХОФБУРГ(С напором): Уф, вешто сте се користили тежином али узалуд. Тако висок човек а сув ко грана. Од глади су вам искочиле пеге.

ЏОЗЕФ: Барем немам подваљак као ви, медведу један!

ХОФБУРГ: Сад сте…

(ЈАК УДАРАЦ САБЉЕ О САБЉУ. ХОФБУРГОВ ЈАУК. ПАД ТЕЛА НА МЕКУ ПОВРШИНУ)

ЏОЗЕФ: Изненађени сте?

ХОФБУРГ: Не превише. Вешти сте, избили сте ми сабљу и на то не треба трошити речи.

ЏОЗЕФ: Сад могу да вас пробуразим…

ХОФБУРГ: Изволите молим, само пожурите, хладно ми је доле у снегу. Мислим да ћу добити кијавицу а то може кобно да се заврши.

(ЏОЗЕФ СЕ СМЕЈЕ)

ЏОЗЕФ(Кроз смех): Поштедећу вас ако ми се извините.

ХОФБУРГ: Нипошто.

ЏОЗЕФ: Онда морам…

ХОФБУРГ: Нећу вам се извинити јер ми то брани част али ми памет налаже…

ЏОЗЕФ: Да?

ХОФБУРГ: …да вам предложим да постанете царски гардиста. Под мојом командом, наравно.

ЏОЗЕФ: Ви хоћете да вас поштедим да бих вас слушао?

ХОФБУРГ: Да, али схватите то “слушање” условно. Потребни су нам овакви људи.

ЏОЗЕФ: Људе као ја вешате сваког дана.

ХОФБУРГ: А ко их веша? Опет људи као ви.

(ПАУЗА)

ЏОЗЕФ: Ви сте луђи од мене. Дижите се! Хајде, ја ћу вам помоћи!
(ПЉЕСКАЊЕ ШАКЕ О ШАКУ, ХОФБУРГ СТЕЊЕ)
ХОФБУРГ: Ух, једва сам устао. Да будемо искрени: помало сам огладнео од овог разговора.Шта кажете за петла у вину? Тартуфе? Недалеко одавде је добра крчма.Хоп!
ЏОЗЕФ: Шта чекамо?Опа!
(ЊИШТАЊЕ КОЊА, КЛОПОТ КОПИТА КОЈА СЕ УДАЉАВАЈУ, У ГАЛОПУ МЕЊА СЕ У КУЦКАЊЕ САТА. СА КУЦКАЊЕ М САТА ИЗМЕШАНИ СУ ПУЦКАЊЕ ВАТРЕ, ШКРИПАЊЕ ПЕРА)
ЏОЗЕФ(сипљиво): Тако сам постао гардиста под командом капетана Хофбурга.Врата двора су се преко ноћи отворила за мене, скитницу из Ирске, а ја сам напредовао у служби, грабећи без милости ордење, чинове, имања, вино, жене, све што ми се затекло на путу.Звали су ме,као и друге моје земљаке, “Дивљи Гусан” ,понекад “Сиви Гусан”. Следио сам царска наређења, ратовао у Шпанској Низоземској, у Баварској , Француској. Призната ми је племићка титула, цар ме прогласио за барона. Постао сам генерал. Постао сам Јозеф. Џозеф је нестао у тиролском снегу. Генерал Јозеф О’Двајер. Конрад је остао капетан. Остарио сам. Нисам се женио. Слободно време сам проводио по бечким салонима у друштву заносних кокета…
(МЕЛОДИЈА НА КЛАВСЕНУ, КУЦКАЊЕ ЧАША, ПУЦАЊЕ ЧЕПА И ШИШТАЊЕ ШАМПАЊЦА, СМЕХ ДЕВОЈАКА, ЖАМОР ЉУДИ)
КОНТЕСА ОЛИВИЈА: Причајте нам о бици код Бленхајма, генерале!
ЏОЗЕФ: Контесо Оливија, има од тога петнаест година. Знате ли кад је била 1702.година?
ОЛИВИЈА: Нико није слушао па вреди поновити.
ЏОЗЕФ: Али, контесо, већ сам сто пута..
БАРОНЕСА СИЛВИЈА: Хајде, генерале, мени за љубав.
ЏОЗЕФ: Драга Силвија, ја сам већ помало уморан и стварно је време…
СИЛВИЈА(у пола гласа): Нисте баш толико уморни, генерале.
ЏОЗЕФ: Силвија…
СИЛВИЈА: Вечерас, у пола девет, у мојој соби.

(БРЗИ КОРАЦИ, ОДЈЕКУЈУ ЧИЗМЕ И ШКРИПЕ ПО ПОДУ)

ЏОЗЕФ: Војниче, с којим правом…

ВОЈНИК: Порука од цара лично.

ЏОЗЕФ: Од цара?

(ЦЕПАЊЕ КОВЕРТЕ, ШУШТАЊЕ ХАРТИЈЕ)

СИЛВИЈА: Нови бал, генерале?

ОЛИВИЈА: Можда вам цар наређује да се под хитно ожените?

СИЛВИЈА: Ту би генерал сигурно дезертирао.

(ДЕВОЈКЕ СЕ СМЕЈУ)

ОЛИВИЈА: Можда сте добили ново одликовање па се гризете да више нећете имати где да га окачите.

ЏОЗЕФ: Ни налик.

СИЛВИЈА: Па, шта је онда?

ЏОЗЕФ: Могу вам рећи само ово : од данас смо у рату с Турском.

(КЛАВСЕН ПРЕСТАНЕ ДА СВИРА. ПАУЗА. ПРЕЛАЗ. КУЦКАЊЕ САТА, ПУЦКАЊЕ ДРВЕТА, ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: Цар је одредио да водим део јединица које ће напасти Србију и заузмем престоницу пашалука, Београд. Нисам веровао да сам ја, без икаквог познавања те чудноватe земље о којој сам само начуо у пар салонских разговора, био одређен да поведем главни напад, водећи српске граничаре, чувене по храбрости и прекој нарави. Као свог ађутанта добио сам поручника Јована Бошковића, опасног момчину који је имао у себи и нечег, чинило ми се, отвореног и простодушног, нечег што ме подсећало на Денија О’Лирија, обућара из Клонтарфа. Током пута до Земуна где су нас чекале јединице сазнао сам много о његовом а и он о мом народу. Полако сам учио српски, уз доста муке. А онда, 1717.године, почели смо, уз жестоку турску ватру, да прелазимо Саву и Дунав неки у чамцима, неки преко несигурних понтона. Многи нису успели а и они који јесу гледали су незахвалној судбини у очи.Ми смо спадали у оне друге.

(ПРЕЛАЗ. ТУТЊАЊЕ ТОПОВА,ПУЦЊАВА ПУШАКА, ЕКСПЛОЗИЈЕ, ТУРСКИ ПОВИЦИ У ДАЉИНИ, ЗУРЛЕ, БУБЊЕВИ, ХАЛАКАЊЕ)

ЏОЗЕФ: Бошковићу, нећемо моћи још дуго да издржимо овако. Турци су нас приковали паљбом за обалу и сваки час могу да пусте коњицу на нас.
БОШКОВИЋ: Право је чудо што до сада нису.Изгледа да су их наши пандури притиснули с југа.
ЏОЗЕФ: Да,али док трупе са југа нешто ураде ми ћемо сви изгинути. Шта нам је чинити?
БОШКОВИЋ: Генерале, ја бих на вашем месту прокопао лагум испод западне куле, јер су њене зидине најслабије, потом напунио лагум бурадима барута и дигао кулу у ваздух. После би моји момци лако извели јуриш и посекли Турке.
ЏОЗЕФ: То је тачно, Бошковићу али, немамо времена за копање.
БОШКОВИЋ: Шта нам друго преостаје?
ЏОЗЕФ: Да ми кренемо на Турке пре него што они крену на нас. Војниче, коња!Мој плашт!
(ЛУПКАЊЕ КОПИТА, РЗАЊЕ КОЊА. ШУШТАЊЕ ТКАНИНЕ)
ЏОЗЕФ: Бошковићу, ја ћу повести јуриш на западну кулу. Турци знају да им је она најслабија тачка и зато ће је најжешће бранити, нарочито кад виде да је генерал и то још покривен пурпурним плаштом на том крилу.
БОШКОВИЋ: Тај плашт вас води у погибељ а користи нема.
ЏОЗЕФ:Шта ћу ја радити то је моја брига.За то време ви поведите свој одред на источну кулу и закотрљајте низ мост бурад с барутом на капију. Ако успете придружићу вам се.
БОШКОВИЋ: А ако не?
ЏОЗЕФ: Обојица ћемо бити мртви. (Јако) Командујте јуриш!
(ТРУБЕ, БУБЊЕВИ, ПУЦЊАВА, ГЛАСОВИ ВОЈНИКА У ЈУРИШУ, УРЛИЦИ, ЗВЕЦКАЊЕ МАЧЕВИМА)
БОШКОВИЋ: Нек вам је Бог у помоћи!Хја!
(ЊИШТАЊЕ КОЊА, ТОПОТ КОПИТА КОЈИ ТИХНЕ. ПУЦЊАВА ЈЕЊАВА, ГЛАСОВИ ЉУДИ ПОЛАКО БЛЕДЕ. ЗВУЦИ ЗУРЛИ СЕ ПОЛАКО ПРИБЛИЖАВАЈУ, БУБЊЕВИ, ТУРСКИ ГЛАСОВИ)
ЏОЗЕФ: Шта је, шта бежите?! Будале, не окрећите леђа, тако ћете сви изгинути! Куда, у реку?!Јел неко зна да плива?! Напред, нап…

(ЕКСПЛОЗИЈА. ТУП ПАД, ЈЕЧЕЊЕ РЗАЊЕ КОЊА)

ЏОЗЕФ: Ах, нога, не могу да је извучем испод коња… Турци су близу. Проклето близу. Узећу пиштољ…

(ШКРИПАЊЕ ОРОЗА.ГЛАСОВИ ТУРАКА СУ ЈОШ ЈАЊИ)

ЏОЗЕФ: Надам се да је кремен још сув…Наплатићу свој живот Турчиновим, после нека ме исеку сабљама. Проклета кљусино, скидај ми се с ноге, уф! Као да ме чује!Шта ја то причам?

(ПОТМУЛА ЕКСПЛОЗИЈА И УСКЛИЦИ ЉУДИ У ЈУРИШУ)

ЏОЗЕФ: Бошковић, разнео је капију…За мене је ионако касно али ће барем он успети. Шта, окреће јуриш од капије? Долази по мене?

(ПУЦЊАВА, ТОПОТ КОПИТА, УРЛИЦИ РАЊЕНИХ)

БОШКОВИЋ: Генерале, јесте ли добро?

ЏОЗЕФ: Бићу добро Бошковићу кад скинеш ову мрцину с моје ноге.

БОШКОВИЋ: Калинићу, Петровићу, овамо. Остали на капију, Турци су се разбежали, не дајте им да се врате на зидине!

ЏОЗЕФ: Бошковићу…

БОШКОВИЋ: Да?

ЏОЗЕФ: Спасили сте ми живот. То се не заборавља.

БОШКОВИЋ: Потрајаће овај рат, господине генерале. Можда и ви спасите мој.

(ПРЕЛАЗ. ШКРИПАЊЕ ПЕРА, ПУЦКЕТАЊЕ ВАТРЕ, КУЦКАЊЕ ЧАСОВНИКА. ЏОЗЕФ ХРИПЉЕ)

ЏОЗЕФ: Тог истог дана заузели смо Београд.Убрзо, цела Северна Србија била је заузета. Где год је долазила наша војска дочекивали су нас као ослободиоце од вишевековног турског ропства. Имао сам осећај да радим нешто племенито, да овај рат има смисла након силних борби за размажене краљеве и цареве кроз које сам прошао. Бошковића сам унапредио у капетана. Цар ме прогласио за генерал-фелдвахтсмајстера, војног управника Краљевства Србије са седиштем у Београду. Додељена су ми три перфекта као помоћници. Убрзо је потписан и мир . Две трећине Србије остале су под турском влашћу. Знао сам да смо могли да ослободимо и јужне крајеве али сам се покорио царској наредби. Инжењери и

архитекте су, током врелог лета 1718. године, предвођени бароном француског порекла, Де Моресом, обнављали су Београд…

(КУЦКАЊА САТЕ СЕ ПРЕТАПА У КУЦКАЊЕ ДЛЕТА ПО КАМЕНУ, СТРУГАЊЕ ДРВЕТА ТЕСТЕРОМ, ЉУДСКИ ЖАМОР)

ЏОЗЕФ: Видите, бароне Де Морес, оне срушене турске куле не левој падини.

ДЕ МОРЕС: Да, господине управниче. Иначе, добро је што сте их срушили. Ремете моје планове о стварању правог европског града од ове оријенталне варошице.

ЏОЗЕФ: Тамо на левој падини би било добро да се подигне низ дућана. Близу је река, роба се пребацује за кратко време, докови су у близини. На крају крајева, ни стрмина није превише оштра.

ДЕ МОРЕС: Да, размишљао сам о томе. Добар предлог. Нема сумње, сликар Шафен, мој земљак којем сте уступили кућу у вароши, имаће шта да наслика на том делу тврђаве. Али , да би овај град постао заиста прави европски град, предстража хришћанства…

ЏОЗЕФ: Реците.

ДЕ МОРЕС: Треба порушити и турске куће. Пусте су, трошне а њихови становници се неће враћати. Ако не срушимо те куће нећемо моћи да направимо од Београда прави…

ЏОЗЕФ:..европски град. У реду, учинићемо то.

ДЕ МОРЕС: Међу нама, цар нам је дао мали рок за обнову града.

ЏОЗЕФ: Знам, али брже не можемо. Кад би нашли још људи…

ДЕ МОРЕС: Где? Ова земља је постала пустара пуна којекаквих…

БОШКОВИЋ: Генерал-вахтсмајстере, капетан Бошковић јавља се…

ЏОЗЕФ: Оставите се тог војног ритуала драги Бошковићу и реците ми шта мислите о Де Моресовом плану Београда.

БОШКОВИЋ: Уз сво дужно поштовање, ја о бароновом Београду немам никакво мишљење.

ДЕ МОРЕС: Како?! То је горе него да кажете како мој рад ништа не ваља! Морате имати неко мишљење, морате!

ЏОЗЕФ: Пустите га да заврши, бароне.

БОШКОВИЋ: Ово што види мој народ је најобичнији кулук. И старо и младо, све што може да ради извукли сте из домова.

ЏОЗЕФ: Бароне Де Морес, слободни сте.

ДЕ МОРЕС: Хвала, генерале! Било је крајње време! Верујте! (За себе) Балкански дивљак!

(КОРАЦИ ПО КАМЕНУ СЕ УДАЉАВАЈУ)

ЏОЗЕФ: Ако је и кулук, овај кулук је за добробит Царства а самим тим и вашег народа.

БОШКОВИЋ: Мој народ, генерале, је уморан и сиромашан. Не треба нам ново диринчење. Доста је било под Турцима.

ЏОЗЕФ(нервозно): Тако?! Ако је и тако, ваш народ ради раме уз раме са немачким досељеницима и староседеоцима, Грцима и Јеврејима. Ви добро знате да ја никога нисам поштедео обавезе која је једнака за све, ма које расе или вере били.

БОШКОВИЋ: Да, али мој народ тако не мисли. Почињу да напуштају варош не би ли се спасили кулука.

ЏОЗЕФ: Напуштају је и Немци.

БОШКОВИЋ: То наше муке не чини мањим. Уосталом, не раде баш сви у вароши.

ЏОЗЕФ: А ко не ради , реците ко?!

БОШКОВИЋ: Оне девојке из турског харема нисам видео да раде.

ЏОЗЕФ. Оне?

БОШКОВИЋ: Разумем ја то, ви сте човек и ако вам треба и ако је то драговољно од њих ја…

ЏОЗЕФ: То вам смета? Па, што нисте рекли послао бих вам неку, или неколико, само да сте тражили.

БОШКОВИЋ: Не треба. Народ тражи објашњење.

ЏОЗЕФ:За шта?

БОШКОВИЋ: Жале се да је паша отишао али да барон Одовије живи као паша. Нема ничег новог само је први клањао а други се крсти пуном руком.

ЏОЗЕФ(смеје се): Одовије? Како то звучи, галски, а? Ја сам за њих Француз, и уз то и паша?

БОШКОВИЋ: Паша сте због харема и кулука а Одовије јер не знају да вам изговоре презиме. Кажу и да сте бамбадава приграбили имања у Футогу и код Батајнице.

ЏОЗЕФ: Тај народ много прича.Уосталом, сваки племић треба да има посед а цар га је дао мени за заслуге под Београдом. Шта још кажу? Хајде, пријатељу, не изостављајте ништа.

БОШКОВИЋ: Језуити круже Србијом и преводе у вашу веру а цар је обећао да је наша црква слободна и да друге неће бити. И војска им дира у најсветије. Не штеде никога.

ЏОЗЕФ: То је царско наређење и ја против тога ништа не могу. Знате ли ви да је ова земља једна необрађена ледина? На све стране пљачке, убиства, паљевине. Како другачије да их спречим? Dura lex, sed lex!

БОШКОВИЋ: Како ви кажете али, ако се овако настави, неће имати ко да кулучи. Читава села се иселише.

ЏОЗЕФ: Где?

БОШКОВИЋ: У Турску. И тамо је боље него овде.

ЏОЗЕФ(гневно): Тако ви кажете, ви, царски официр, после свега?!Зар су ваши људи изгинули низашта?!

БОШКОВИЋ: Не, ја не кажем тако. Цару сам дао реч и реч ћу и одржати.

ЏОЗЕФ: Али?

БОШКОВИЋ: Генерале, ми смо сила, и ви и ја, итурсски паша, сви скупа, а сила Бога не моли. Овом народу не требају ни султан ни цар као што вашем не треба ни Енглеска ни Француска. Пустимо их да сами одлуче с ким ће и како ће.

ЏОЗЕФ: Како..

БОШКОВИЋ: Ја морам да идем, генерале. Чека ме моја чета (искарикирано) балканских дивљака.

ЏОЗЕФ(растресено): Идите, капетане, идите.

(КОРАЦИ КОЈИ СЕ УДАЉАВАЈУ, ОШТРИ, ПО КАМЕНУ.ПРЕЛАЗ.ПУЦКЕТАЊЕ ВАТРЕ, КУЦКАЊЕ САТА,ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: Капетан Бошковић је и даље био у београдској тврђави и извршавао моја наређења, посредовао између мене и оборкапетана бивших турских нахија али, осећао сам, наше пријатељство је нестајало а ти храбри и племенити људи с којима сам, раме уз раме, отерао Турке, су ме омрзли. Као и Бошковић, чинило ми се.Ни чашу вина није попио са мном. Покушавао сам да некако изменим очајно стање Краљевства Србије али помоћи из Беча није било.

(ПРЕЛАЗ)

ЏОЗЕФ: Писару, запишите ову поруку…

ПИСАР: Разумем, генерале.

(ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: “Дана петог фебруара лета Господњег 1720. За Ратну комору при царском двору, Беч, од генерал-фелдвахтсмајстера Јозефа Одовије...Јозефа О’Двајера. “Предлажем да се, због недостатка људи и алата, понуди зидарима и надничарима широм Царства, као и у околним пријатељским земљама да, за добре новце, учествују у изградњи Београда. Иако је град миран и под контролом, многи грађани, ненавикнути на рад, напустили су своје домове што може уништити град изнутра. Стога, по пети пут, молим вас да грађанство, ненавикнуто на физички рад, не ради оно што је туђи посао већ, радећи, плаћа порез и тако доприноси напретку Царства.”Јесте ли записали?

(ШРКИПАЊЕ ПЕРА ПРЕСТАЈЕ)

ПИСАР: Јесам.

ЏОЗЕФ: Предајте ову поруку нареднику Мајеру и наредите му да сместа одјаше за Беч.

ПИСАР: Разумем.

(КОРАЦИ ПО КАМЕНОМ ПОДУ, ЗАТВАРАЊЕ ШКРИПАВИХ ВРАТА)

ЏОЗЕФ(пола гласа): Узалуд ћеш јахати, наредниче…

(КУЦАЊЕ НА ВРАТИМА)

ЏОЗЕФ: Уђите. Војниче?

ВОЈНИК: Барон Александер Фон Виртемберг захтева да га примите. Малочас је стигао из Беча.

ЏОЗЕФ: Виртемберг… (Иронично) И то још захтева. Мисли да му је као пријатељу славног војсковође и царског интимуса Еугена Савојског све дозвољено. Позовите га.

(ОДСЕЧНИ КОРАЦИ, ЗАТВАРАЊЕ ВРАТА)

ЏОЗЕФ: Проклети дворски паун.

(ШКРИПАВО ОТВАРАЊЕ ВРАТА)

ЏОЗЕФ: (хладно) Бароне Фон Виртемберг. (Срдачно) Хофбург, пријатељу, које изненађење! Да ли сте удобно путовали?

ВИРТЕМБЕРГ: Ах, како се узме. Овде су путеви ужасни. Као и све остало, на крају крајева.

ЏОЗЕФ: Изволите, седните.

(ПУЦКАЊЕ СТОЛИЦЕ)

ЏОЗЕФ: Хофбург, како сте ви?

ХОФБУРГ: Постао сам генерал у бароновој служби.

ВИРТЕМБЕРГ: Хоћете бурмута?

ЏОЗЕФ: Не, хвала.

(ВИРТЕМБЕРГ ШМРКНЕ)

ВИРТЕМБЕРГ: Ух, већ ми је лакше!

ЏОЗЕФ: Какве вести доносите из царског града?

ВИРТЕМБЕРГ: Ви му реците.

ХОФБУРГ: Зашто?

ВИРТЕМБЕРГ: Ви сте му пријатељ. Ред је да сазна од вас.

ЏОЗЕФ: Да?

ХОФБУРГ: Прекомандовани сте.

ЏОЗЕФ: Молим?

ХОФБУРГ: Цар вас је одредио за команданта Подунавске војне границе са центром у Осијеку. Ево…

(ШУШТАЊЕ ХАРТИЈЕ)

ЏОЗЕФ (себи у браду): Да, то је царски печат, без сумње.

ВИРТЕМБЕРГ: А шта ви мислите, да смо ми шарлатани? Од данашњег дана сам ја управник града Београда и Краљевства Србије.

ЏОЗЕФ: Ви…

ВИРТЕМБЕРГ: Треба ли вам и за то писмени доказ или треба да вас увере моје везе на двору?

ЏОЗЕФ: Ви управник?

(УДАРАЦ О ДРВО)

ЏОЗЕФ: Нека је Бог у помоћи овом народу. Нема поткупљивијег и самољубљивијег човека од вас.

ХОФБУРГ: Џозефе! Још једна реч..

ЏОЗЕФ: Сад ми и ти, пријатељу, претиш. Па да, барон је сувише велика кукавица да би то лично урадио.

ВИРТЕМБЕРГ: Ја протествујем!

ЏОЗЕФ: Протествујте ви колико год хоћете!

ХОФБУРГ(БЕСНО): Ти не знаш ништа! Против тебе су изнете озбиљне оптужбе!

ЏОЗЕФ: Какве оптужбе?То су све саме измишљотине!

ХОФБУРГ: Теби су овдашњи дивљаци истоветни са нашим насељеницима. Једног од тих Византинаца-шизматика си узео за свог помоћника, иселио си немачке породице, кажњавао наше официре! Пред ким? Пред тим истим Србима, да уживају у нашој неслози! Издао си нас и захвали Богу што сам те спасао вешала јер си им се оволико примакао, оволико!

ЏОЗЕФ: Конраде, кажем ти име али те више не познајем.

(ПАУЗА)

ВИРТЕМБЕРГ: Много сте ви благи према тим варварима, Генерале О'Двајер. Да нисте постали православац, генерале, шизматик?! Та њихова мистика, то је тако заводљиво. Но, од сада ће важити друга правила: ниједан Србин неће смети да се настани у граду без мог одобрења…

ЏОЗЕФ: …плаћеног ковчегом пуним злата! Ти људи су проливали крв за нас, изгинули су ту, испод овог прозора, на капији, не зна им се броја! Веровали су у нашу добру вољу,у, ако тако хоћете, хришћанско разумевање и братство а ми смо их издали!

ВИРТЕМБЕРГ: Они су топовско месо. За те простаке није ништа осим ратовања. Не заслужују да живе у градовима као цивилизован свњет, нека иду на село! Ако

треба, ове речи ћу ставити у декрет, ако они разумеју ту реч. Не требају Србима ни градови, јер су sa племенски живот, ни слобода, ни закони, осим закона бича, не треба им чак ни онај наказни језик којим се служе! У ствари, могу сви одмах да цркну, само нека се постарају да су претходно добро и дубоко закопани, да не смрде!

(ЗВЕЦКАЊЕ САБЉЕ КОЈА СЕ ИЗВЛАЧИ ИЗ КОРИЦА)

ЏОЗЕФ: Исто су говорили и енглески војници за мој народ.

ВИРТЕМБЕРГ: Убиће ме, он ће ме распорити!

ХОФБУРГ: Џозеф, баци сабљу!

ЏОЗЕФ: Можда али у стомак овог љигавца.

ХОФБУРГ: Завршићеш на вешалима.

ЏОЗЕФ: Многи су то рекли.

ХОФБУРГ: Баци сабљу или…

ЏОЗЕФ: Ево, али да знаш…

(ЗВЕЦКАЊЕ МЕТАЛА НА КАМЕНОМ ПОДУ)

ЏОЗЕФ: …зажалио би ти због твог “или”. Бедници!

(ОДСЕЧНИ КОРАЦИ, СНАЖНО ЛУПАЊЕ ВРАТА)

ВИРТЕМБЕРГ: Хофбург, мислим да ћу се онесвестити…

(ПРЕЛАЗ. ПЛАМЕН ВАТРЕ У КАМИНУ, КУЦКАЊЕ САТА, ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: Отишао сам у Осијек, очекујући Виртембергову освету. Ипак, освете није било. Нисам се плашио освете колико чињенице да ме, из чисте зависти, издао мој пријатељ Хофбург кога сам сматрао за брата, као да је покојни Колин или Киеран. Време сам проводио у досадном егзерциру нове војске, попуњавању папира са списковима следовања, надмудривао се са лиферантима. Са сваким новим даном био сам све више администратор а све мање војник. Западао сам у мрачна расположења и дуго, сатима јахао мочварном обалом Дунава која ме подсећала на реку Бојну.

(ЛАКИ КАС КОПИТА, ГАКАЊЕ ГУСАКА, БУЋКАЊЕ ВОДЕ. ТОПОТ КОПИТА ПРЕСТАНЕ. ПУЦКАЊЕ ВАДИЧЕПА НА ФЛАШИ ВИНА. КЛОКОТАЊЕ ТЕЧНОСТИ, ДУГО И ДУГ ЏОЗЕФОВ УЗДАХ)

ЏОЗЕФ: Вино, никад га нема довољно…

(ДУГ ГУТЉАЈ)

ЏОЗЕФ: ….а сад га нема уопште.Ево ти!

(ЛОМЉАВА СТАКЛА. УДАЉЕНИ ТОПОТ)

ЏОЗЕФ: Неко долази…Можда би било боље да се припремим.

(ШКРИПАЊЕ ОРОЗА КОЈИ СЕ НАТЕЖЕ)

ЏОЗЕФ: Полако…

(ТОПОТ СЕ ПОЈАЧАВА)

ЏОЗЕФ: Странац у црној пелерини…Пријатељ или непријатељ? Демон можда? (Гласно) Стани ако ти је живот мио!

БОШКОВИЋ: Генерале О'Двајер!

(ШКЉОЦАЊЕ ОРОЗА)

ЏОЗЕФ: Бошковићу! Мало је недостајало да вас убијем! Пријатељу!

(ТАПШАЊЕ ПО ТЕЛУ, ТУПО)

ЏОЗЕФ: Откуд ви, зар нисте у Београду?

БОШКОВИЋ: Нисам, генерале. Виртемберг је отерао мене и већину српских официра.

ЏОЗЕФ: Толико је лоше у Београду?

БОШКОВИЋ: Још је и горе. Прича се чак и да је све спремно за устанак против цара.

ЏОЗЕФ: Како?

БОШКОВИЋ: Из свих служби избацују Србе, постављају Немце. Имају и план да сви говоримо њиховим језиком и крстимо се пуном шаком. То ће нас све уништити.

ЏОЗЕФ: Жао ми је ако сам…

БОШКОВИЋ: Знам да сте покушали све што сте могли. Хофбург ми је испричао. Он се каје што вас је издао, пренео ми је да вам то кажем.

ЏОЗЕФ: Није ме издао ни на који начин. Само је следио наређења. Бошковићу…

БОШКОВИЋ: Да?

ЏОЗЕФ: Да ли желите да се, сад кад сте без посла, придружите мојим граничарима. Са истим чином, наравно.

БОШКОВИЋ: Хвала али не могу, мој генерале. Ја сам своје одратовао, тридесета ми је година и време је да нађем себи жену, купим кућицу…

ЏОЗЕФ: Не причајте свашта, Бошковићу. Ви ћете увек бити војник.

(ПАУЗА)

БОШКОВИЋ: Сви Бошковићи су, стотинама година уназад, били сељаци. И ја сам у дечаштву био сељаче и то ћу бити поново.

ЏОЗЕФ: Где, како?

БОШКОВИЋ: У Коморану, у Ђуру, Бији а како, то сам Господ зна.

ЏОЗЕФ: Не постоји начин да вас задржим у војсци?

БОШКОВИЋ: Нема га.

ЏОЗЕФ: Реците ми, пријатељу, сво ово страдање и муке, ови ратови, да ли је све то вредело?

БОШКОВИЋ: Није на нама да просуђујемо да ли јесте или није, на нама је да радимо оно што умемо, најбоље што умемо.

ЏОЗЕФ: Где сте то научикли?

БОШКОВИЋ:Тако су нам говорили у војсци.

ЏОЗЕФ: А ви, шта ви кажете?

БОШКОВИЋ: Ја кажем да је цар изгубио пријатеља и да ће због тога изгубити следећи рат с Турцима.

ЏОЗЕФ: Мислите на Србе? У праву сте, ја знам…

БОШКОВИЋ: Мислим на вас.

(ПАУЗА)

ЏОЗЕФ(потресено): Ја…

(БОШКОВИЋЕВО ЦОКТАЊЕ И РЗАЊЕ КОЊА)

БОШКОВИЋ:Како сте оно рекли генерале: Ерин га бра.

ЏОЗЕФ(расејано): Ерин га бра.

БОШКОВИЋ: Збогом, генерале. Бог вас живео. Хја!

(ГАЛОП КОЊА КОЈИ СЕ ПОСТЕПЕНО УДАЉАВА. ПРЕЛАЗ. ПУЦКЕТАЊЕ ВАТРЕ, КУЦКАЊЕ САТА, ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: Мисао да сам изневерио читав свој живот није ме напуштала. Сваког дана сам се молио Богу да на неки начин исправим барем део грешака чији је број, чини

ми се, био, у најмању руку, шестоцифрен… Прилике за опрост грехова, бар у Осијеку, није било.Здравље ми је, у отровним ритовима, нарушено алкохолом и великим напорима, постепено копнило и онда се, наравно, са још већим теретом грехова, појавио коњаник усред пешадијског егзерцира…

(ПРЕЛАЗ. МАРШЕВ КОРАК, БУБАЊ, РАВНОМЕРАН, У РИТМУ МАРША)

ЏОЗЕФ: Побогу, наредниче Митерер, то су патке а не војници! Реците им да…

(ТЕЖАК ЏОЗЕФОВ КАШАЉ)

ЏОЗЕФ: …реците им да убрзају корак. И, побогу, нека бубњар удара брже. Није сахрана.

(ЏОЗЕФОВ КАШАЉ)

МИТЕРЕР: Живље, мрдните се мрцине! Сатераћу вам црева у уста па макар ми то било задње што ћу урадити! Гомило пребијених кучки! Новотни, удари том твојом палицом! Није бубањ девојчура из крчме па да га милујеш!

(ЏОЗЕФ СЕ СИПЉИВО СМЕЈЕ. МАРШ СЕ УБРЗАВА. КОЊ У ГАЛОПУ, ЊИШТАЊЕ КОЊА)

ГЛАСНИК: Генерале О’Двајер.

ЏОЗЕФ: Да?

ГЛАСНИК: Два писма за вас. (Тише)Оно мање је специјално.

ЏОЗЕФ: Ма немојте рећи! Митерер, поведи гласника и војнике на ручак. Заслужили су.

МИТЕРЕР: Разумем, генерале. Војско, у кантину, форверц!

(УБРЗАНИ КОРАК ДЕСЕТИНА ЧИЗАМА. ЦЕПАЊЕ ХАРТИЈЕ.ПАУЗА)

ЏОЗЕФ: Боже, не могу да верујем!

(ПРЕЛАЗ.ПУЦКЕТАЊЕ ВАТРЕ, КУЦКАЊЕ САТА,ШКРИПАЊЕ ПЕРА)

ЏОЗЕФ: Био сам, на Хофбургову препоруку, од самог цара, те 1726. године, одређен за комесара српског црквеног Сабора на којем је, по свему судећи, требало да се споје обе српске митрополије а Мојсије Петровић изабере за српског Патријарха. Требао сам да, с обзиром на моје познавање језика и менталитета народа, у име круне надзирем Сабор на којем су, поред црквених великодостојника, равноправно седеле војсковође и трговци, многи од њих означени као “сумњиви”. У малом писму су ствари стајале помало друкчије…

(ПРЕЛАЗ. ЗВОН ЦРКВЕНИХ ЗВОНА, ПУЦКЕТАЊЕ СВЕЋА)

ЏОЗЕФ: Хвала вам што сте ме примили, оче Мојсије.

МОЈСИЈЕ: Знате да су вам врата Карловаца увек отворена, генерале. Чему дугујем ову изненадну посету?

(ЏОЗЕФ ТЕШКО КАШЉЕ)

ЏОЗЕФ: Бићу отворен. Беч верује да сте ви будући српски Патријарх.

МОЈСИЈЕ: Беч верује у то више него ја.

ЏОЗЕФ: Ваше веровање а ни ваша вера му нису уопште битни.

(ПАУЗА)

МОЈСИЈЕ: Чудне речи од царског официра.

ЏОЗЕФ: Чудне? Погледајте ово писмо.

(ШУШТАЊЕ)

ЏОЗЕФ: С царевим потписом и печатом.

(ПАУЗА)

МОЈСИЈЕ: Па, ово, ја у ово не могу да верујем!Цар вам наређује да на сваки начин, па макар и силом, спречите моје постављање за Патријарха и уједињење карловачке митрополије у Јужној Угарској са београдском у Србији!Схватате ли шта то значи?

ЏОЗЕФ: Не баш сем да ја морам да вам ставим омчу око врата.

МОЈСИЈЕ:Од целог српског царства остала је само црква а ако је цар уништи нестаће и народа. Не, то не може бити тако, то је тако подмукло. Побогу, цар нам је давао гарантије и потврђивао их из године у годину!

(ПАУЗА)

ЏОЗЕФ: Верујте цару, нарочито кад се разгневи.

МОЈСИЈЕ(јетко): Цару можда.Али, зашто бих вама веровао?

ЏОЗЕФ: Верујте ми, јер ја, као комесар Сабора, ту одлуку треба да спроведем у делу.

МОЈСИЈЕ: И, шта ћете урадити?

ЏОЗЕФ: Следићу наређења…

МОЈСИЈЕ: Сва?

ЏОЗЕФ: Следићу сва наређења која су у складу са мојом савешћу.

(ЏОЗЕФ ДУБОКО КАШЉЕ)

МОЈСИЈЕ: Јесте ли добро? Генерале О'Двајер?

ЏОЗЕФ: У реду је, оче. Слушајте, ја нисам неки побожан човек, у ствари, ја и не разумем разлике између моје и ваше цркве али разумем једно: наређења се морају поштовати, али нико не каже како.Једном речју: непрецизна су и то треба искористити. Слушајте, ви једну имате седмицу да сазовете Сабор и преузметње инсигније Патријарха. Претпостављам да то није канонски довољно али, околности вам тако налажу. Ја ћу већ измислити неко оправдање, своју болест, вашу брзину, било шта. Будите брзи јер сваки следећи комесар ће бити гори од мене. Упамтите то!

(ПАУЗА)

ЏОЗЕФ:Оче, извините, ја сад морам да кренем.

(ШКРИПА СТОЛИЦЕ)

ЏОЗЕФ: Овај разговор се, то вам је јасно, никад није одиграо.

МОЈСИЈЕ: Нисте наше вере, не говорите нашим језиком, зашто нам помажете?

ЏОЗЕФ: Враћам дуг, оче. Само то.Не захваљујте ми и не пратите ме до врата. Још то могу сам.

(СПОР ТЕЖАК КОРАК, ЗАТВАРАЊЕ ВРАТА)

МОЈСИЈЕ: Чудан човек.

(ПРЕЛАЗ.ПРАНГИЈЕ ПУЦАЈУ, ЗВОНЕ ЗВОНА, ШУМ СВЕТИНЕ)

ЦРКВЕЊАК: Да живи Патријарх српски Мојсије Петровић, Бог га живео!

НАРОД: Живео!

ЦРКВЕЊАК: И да живе у слози наше две спојене митрополије српске!

НАРОД: Живеле!

ЦРКВЕЊАК: И да живи наш народ у љубави, слози, здрављу и срећи, амин!

НАРОД: Амин!

(ПРЕЛАЗ.ШКРИПАЊЕ ПЕРА, ПУЦКЕТАЊЕ ВАТРЕ, КУЦАЊЕ САТА)

ЏОЗЕФ: Тако су најбољи и најискоришћенији цареви савезници добили свог највишег црквеног великодостојника. Ја сам пензионисан, без објашњења. Добио сам кућицу у Петроварадину и ту, дрхтавог и измученог тела, проводим последње дане. Желим да онима који долазе саопштим истину….

(ШКРИПАЊЕ ПЕРА ПРЕСТАЈЕ.КУЦАЊЕ НА ВРАТИМА)

ЏОЗЕФ(сипљиво): Слободно, слободно!

ХОФБУРГ: Пролазио сам Петроварадином на путу за Темишвар па сам мислио…Ето, не знам више ни шта да кажем.

ЏОЗЕФ: Не мораш ништа да кажеш. Наобјашњавали смо се као младићи, сад је ред да умукнемо.Како служба?

ХОФБУРГ: Како мора. Чини ми се да ће ме цар ускоро пензионисати.

ЏОЗЕФ: Откуд то?

ХОФБУРГ: Све више говори о мојој дебљини а све мање о врлини.

(ЏОЗЕФОВ СМЕХ)

ЏОЗЕФ: Седни, Конраде, огреј се. Напољу је тако хладно да се и пакао претворио у лед.

ХОФБУРГ: А небо ће нам пасти на главу. Типично келтски.

ЏОЗЕФ: Да, типично келтски од некога ко се више од пола живота зове Јозеф. Био би ред да будем то што јесам, макар на самрти.

ХОФБУРГ: Видим, пишеш.

ЏОЗЕФ: Ништа битно, ништа битно.

(ШУШТАЊЕ ХАРТИЈЕ)

ХОФБУРГ: Нешто строго поверљиво?

ЏОЗЕФ:Не, није.

ХОФБУРГ: Сводиш рачуне?

ЏОЗЕФ: Чему свођење рачуна? Ништа нисам имао кад сам дошао, без ичег одлазим, како је и ред.

ХОФБУРГ: Није баш тако…

ЏОЗЕФ: Тако је, помири се с тим и биће ти лакше. Ја већ јесам.

ХОФБУРГ: Знаш да нисам хтео да те издам…

ЏОЗЕФ: Знам. Ти си ме предложио за комесара Сабора?

ХОФБУРГ: Мислио сам да ћеш тако поново напредовати.

(ЏОЗЕФ СЕ ЗАЦЕНИ ОД СМЕХА, УЧЕСТА КАШЉАЊЕ)

ЏОЗЕФ: А испало још горе! Јадни мој пријатељу! Чудило ме што ме Фон Виртемберг није прогањао. Али сад, кад те видим… Ти си ме сигурно спасио од суда због афере око Сабора…Брине ме толика брига.

ХОФБУРГ:Мене брине твој кашаљ.

ЏОЗЕФ: Не брини, све је већ решено.

ХОФБУРГ: Тако?

ЏОЗЕФ: Тако.

(ПАУЗА)

ЏОЗЕФ: Пријатељу, учини ми услугу.

ХОФБУРГ: Реци.

ЏОЗЕФ: Узми ове моје белешке…

ХОФБУРГ: Да?

ЏОЗЕФ:… и сместа их баци у ватру!

ХОФБУРГ: Ти си луд, узећу ово!

ЏОЗЕФ: Не! Баци их! У њима је истина а истина може нашкодити људима до којих ми је стало.

ХОФБУРГ: И мени?

ЏОЗЕФ: И теби. Мислио сам да оставим завештање за оне који ће имати више памети и срца од нас али, боље би било да они то сами открију. Ко сам ја да им то кажем? Уосталом, сад, на крају, схватам да ни ја нисам довољно частан да говорим о свом времену. Баци то!

ХОФБУРГ: Не, баци ти.

ЏОЗЕФ:Немам снаге, мораћеш ти.

ХОФБУРГ: Јеси ли сигуран?

ЏОЗЕФ: Баци!

(ШУШТАЊЕ ПАПИРА А ЗАТИМ ПУЦКЕТАЊЕ ПАПИРА У ОГЊИШТУ. КУЦКАЊЕ САТА)

ЏОЗЕФ: Конраде, пријатељу, зашто скрећеш поглед?

ХОФБУРГ: Не могу да гледам ватру.

ЏОЗЕФ: Зашто?

ХОФБУРГ: Цео твој живот ми гори пред очима. Како можеш то да гледаш?

ЏОЗЕФ: Могу јер ми је то последње. Осећам да ће књига горети колико и живот у мени.

(ПУЦКЕТАЊЕ ВАТРЕ КОЈЕ ПОСТАЈЕ СВЕ СНАЖНИЈЕ ДОК СЕ НЕ ПРЕТВОРИ У ХУК ПОЖАРА)

/ КРАЈ /